

A street view in Milan looking towards the Duomo di Milano. The image is framed by tall buildings on both sides. The Duomo's intricate Gothic architecture, including its spires and flying buttresses, is the central focus. A white text box is overlaid on the lower half of the image, containing the title in black serif font. The street below is filled with people, and a blue sign with a white 'P' is visible on the right side.

ALDO NOVE
NENÍ MILÁN
JAKO MILÁN

ALDO NOVE

NENÍ MILÁN
JAKO MILÁN

OBSAH

NENÍ MILÁN JAKO MILÁN	2
ATYPICKÝ PRŮVODCE	5
AXOLOTL	7
MILÁN VŠEOBECNĚ	12
MILÁN JE HLAVNÍ MĚSTO ITALSKÉ OBLASTI LOMBARDIE A MÁ VÍCEMÉNĚ 4.250.000 OBYVATEL	15
MILÁN V SOUČASNOSTI	18
PODIVUHODNÉ OSUDY MOPLENU	22
PÍSAŘKA NA STROJI VE HŘE SVĚTEL	29
PLECHOVÝ VOJÁČEK NAD MOSTEM	33
ROVNÍKOVÁ OBLAST MILÁNA	40
NIKDO SE VŠAK NEVRACÍ	45
PANENKA MARIE UTAJENÁ	51
CO UDĚLAL PAN FASULO	56
McMILÁN'S	59
MEZIHRA ČÍSLO JEDNA.	66
„DE MAGNALIBUS MEDIOLANI“	66
JE TO RÁJ	74
(OHLEDÁNÍ PO MILÁNSKÝCH OBCHODNÍCH CENTRECH A JEJICH BEZPROSTŘEDNÍ BLÍZKOSTI)	74
KORZO COMO 10	80
VÝROBNA A VELKOOBCHOD	83

VĚŽ HRADU VIKOMTŮ POSTAVENÁ ZE STAVEBNICE	93
MILÁNSKÉ KOSTI (I)	96
MILÁNSKÉ KOSTI (II)	102
ZAPALOVAČ NA ZPŮSOB 11. ZÁŘÍ.	107
KAŽDODENNÍ PROCHÁZKA ENRICA CUCCIA	107
JMENUJU SE JOVANOTTI, DĚLÁM DÝDŽEJE A DO POSTELE NIKDY NEJDU DŘÍVE NEŽ V ŠEST RÁNO	113
PORNOMILÁN	120
DRUHÁ MEZIHRA	125
CELÝ MILÁN JEDNÍM DECHEM	125
„MILÁNSKÝ SALÓN, SETKÁNÍ ŽEN A NEJVĚTŠÍ ELITY MĚSTA “...“	134
„VEČEŘADLO “JE STÁLE V MÓDĚ	144
„MY NATION UNDERGROUND“	152
PAHOREK LÁSKY A JINÉ MILÁNSKÉ „LOKACE“ K VYZNÁVÁNÍ CITŮ	162
MILÁNSKÁ POÉMA.	168
KANÁLY	168
MILÉNIA	171
COPYRIGHT	175

Atypický průvodce

Tato kniha je poněkud atypickým místopisem jedné z nejmimpulzivnějších a nejkosmopolitnějších metropolí Itálie. Oproti leckdy povrchním klasickým průvodcům autor zachází již podle názvu kapitol do nejtemnějších a zároveň nejsvětějších koutů historie tohoto města, k neobvyklým postřehům a zajímavým metaforickým reflexím podob jeho současnosti.

Milán je jako špička ledovce. A pod ním leží jeho nesmírná historie. Jednou za čas jeho přívaly odkrývají její zlomky, dříve než v jeho díle jeho vody podléhají nezadržitelné korozi, které si tohle město umínilo pro svou existenci, které vždy představuje samo sebe a jehož přítomnosti přicházejí zespodu. Tisíciletí podsvětí. Abychom ho poznali, je třeba mít trpělivost ho poslouchat. Stetoskopem. Jak pulzuje uvnitř. Je třeba umět ho slyšet. Jeho „navzdory“. Tam, kde odhaluje svou paměť. Nietzsche říkával, že životaschopnost nelze učinit jen z prospěchu historie. Ten, kdo žije, pokud chce jít napřed, musí zapomenout. Svou minulost. A Milán se zapomíná, mění se. Aby sám přežil.

Autor Aldo Nove (nar. 1967 ve Viggiù) se proslavil svou prvotinou „Woobinda“, která v 90. letech minulého století vstoupila

do historie italské novodobé literatury jako odraz programového literárního a populárního „hnutí kanibalistů“. Mimo to napsal italský bestseller „Lásko má nekonečná“ (2000), který se stal oblíbenou četbou mladé italské generace a byl stejně jako Woobinda přeložen do několika světových jazyků. Nyní žije v Miláně a živí se jako svobodný spisovatel na volné noze. Kniha „Není Milán jako Milán“ je jak odrazem jeho prožitého dětství, tak i vysoce uměleckého vnímání jeho současného pobytu v Miláně a v Itálii vyšla poprvé v r. 2004.

Axolotl

Axolotl. Ano.

Axolotl.

Je to nějaká nadávka, Axolotl?

Nějaké slovo beze smyslu?

Nějaké psychofarmakum?

Nebo snad zaříkadlo?

Není to nic z toho.

Ale souvisí to tak trochu s magií.

Ne přesně. Spíše s náboženstvím.

Souvisí to s náboženstvím, ten Axolotl.

S prastarým náboženstvím, které už se nepraktikuje.

Axolotl, řekněme, bylo božstvo aztécké.

Aztékové, jak víme, tvořili populaci vyhlazenou před několika stoletími horlivými hledáči zlata z naší Evropy.

A celá ta věc v doprovodu Kryštofa Kolumba, který přivedl Civilizaci do zámoří a zapříčinil tím šedesát devět miliónů mrtvých.

Ale tohle je jiný příběh.

Vraťme se k Axolotlu.

Božstvo aztécké. Jako náboženství nebylo normální.

Vskutku, bylo to náboženství v mnohém bizarní, Axolotl.

Tehdy...

Pro Aztéky vládl vesmírný řád, v jehož čele se nacházelo Slunce. Slunce bylo také jedno z božstev, nejdůležitější ze všech, které tehdy existovalo. Zároveň si Slunce jistě uvědomuje, že pro to, aby mohlo spravovat svět, je zapotřebí spousty energie. Přemnoho.

Takto mysleli rozliční Aztékové již před stoletími.

Slunce zkrátka nedokáže víc než se zachmuřit, riskuje zhasnout: jaká by to byla vesmírná katastrofa? A proto žádá všechny ostatní aztécké bohy obětovat se pro něj.

„Všichni bohové musí zemřít, aby mi dali sílu“, říká Slunce.

Bohové tím myslí trochu víc. Situace je tragická. Poněvadž bohové jsou ve vesmíru, a není zde nic jiného než vesmír, a vesmír je poplatný Slunci, které mu dává život, tak jestliže umře Slunce, umírají také oni, ostatní bohové.

Je to složitý příběh.

Bozi se rozhodnou obětovat. Zabíjí se a nabízejí vlastní tělo slunci. Slunce je pozře, nabije se energií a pokračuje dál v ovládní vesmíru. To Slunce, které jakožto jediná božskost zůstalo, v době, kdy byli Aztékové vybiti křesťanskými hledači zlata, bylo jediným zbylým místním náboženským kultem, který se přetvořil do Boha nájezdníků. Byl to bůh kříže a bůh oběti. Dříve než se však tato náboženská změna stačila ujmout, všichni Aztéci byli mrtví a nebylo z toho nic.

Aspoň jedno božstvo kromě ostatních Slunce nesnědlo. Boha, který se jmenoval Xolotl. Tento bůh měl obrovskou chuť žít. Říkal, že nechce zemřít a že nepůjde vstříc vesmíru. Proč taky? Když by nebyl on, z vesmíru by již nic nezůstalo.... Měl pravdu, v přímém smyslu bylo na té řeči mnoho rozumného.

Já například, pokud umírám pro dobro vesmíru, nevím, jak to chodí, zda se mi to líbí nebo ne, protože i já jsem kousek vesmíru a z mého pohledu, což je jediné, co mám, nedělám více než něco pro jeho zmizení.

Pro zmizení vesmíru.

Xolotl to věděl.

Myslel na to.

Schoulil se do jednoho ze schovaných míst Stvořitele a přemýšlel.

Měl strach.

Jak na to myslel, našel Xolotl řešení. Všichni ostatní bozi jsou božskost, říkal si pro sebe, každý z nich má svou formu a své jméno. Avšak pokud se já přetvořím v pokračování, nejsem již nic. Stávám se bez ustání jinou věcí. Nejsem to již já. Jsem vše. A nic. A když jsem vše a nic, nikdo mi nerozumí, nikdo neví, kdo jsem, nikdo mě nesní a já dál žiju.

Tak změnil Xolotl své jméno a stal se Axolotlem.

Příkladně Levi ve své novele „Andělský motýl“ vypráví o jednom zvláštním živočichovi, kterého rovněž nazývá Axolotlem (to je, co?): „V jistých místech Mexika žije pozoruhodný tvor neobvyklého jména, podobný na mloka. Žije nerušen nevím kolik miliónů let jakoby byl nic, a přesto je jedním ze zodpovědných zvláštního druhu přírodního úkazu: protože se množí v larválním stadiu.... Je zkrátka jako ponrava, nebo vlastně jako stonožka, která se spojí s jinou larvou, stane se oplodněnou a naklade vajíčka ještě dříve, než se stane motýlem. A z vajíček, přirozeně, se narodí další larvy. Takže - na co pak slouží stát se motýlem? Na co být bezchybným hmyzem? Mohl by se bez toho obejít. Totiž, Axolotl se bez toho obejde (tak se říká nedodělanci, zapomněl jsem vám říct). Obejde se bez toho téměř vždy: jen každá stá nebo tisícátá bytost, která žije obzvláště dlouho poté, co se rozmnoží, se přetvoří v úplně jiného živočicha“....

Zde mimo jiné uvádím to, co o Axolotlovi říká Vinicio E. Morales ve svém díle *Mýty Májů a Aztéků* (Xenia, 1993): „Když byla řada na něm, aby umřel, rozutekl se do kukuřičného pole, kde se přetvořil v rostlinu s dvojitým stonkem - důvod, proč ho venkované nazývali Xolotlem - ale byl nalezen mezi ostatními rostlinami. A tak utíkal podruhé a schoval se mezi agáve, kde se rovněž proměnil v bylinu s dvojitým stonkem, pročez se mu přezdívalo Mexolotl. Avšak našli ho znovu, a tak prchal opět, tentokrát do vody, kde se proměnil v rybu, za což ho pojmenovali Axolotl“.

Zkrátka a dobře - velmi sympatický a bizarní bůh. Zvláštní živočich, larva, která zapře svoji náklonnost proměnit se v motýla, ale ne zcela; jednou se stane motýlem. Časem.

Božskost, která se promění v rostlinu.

Aby neumřela.

Která se stane rybou.

Která se neustále přetváří.

Jako Milán.

Milán všeobecně

Máš chuť říct Milán, Milán.

Máš chuť napsat Milán, Milán.

Avšak nejdříve tomu musíme porozumět.

Rozumět, o čem je tu vlastně řeč.

O čem vlastně píšeme.

Co se týče internetu, ten může být značně zavádějící.

Pokud hledáme informace o Miláně prostřednictvím vyhledávače, najdeme spoustu stránek.

Někdy hned.

Jindy po chvílce strpení.

Záleží na spojení.

Některé stránky o Miláně jsou pornografického charakteru a jsou věnovány Alysse Milano, což není město, ale žena.

Herečka (ne porno).

Stala se světovou hvězdou díky televiznímu seriálu *Čarodějky*.

Alyssa Jaine Milano se narodila 19. prosince 1972 v Brooklynu. V osmi letech debutovala v jednom muzikálu, se kterým jezdila

napříč Amerikou celý rok. Na konci turné v New Yorku účinkovala v adaptaci muzikálu *Jane Eyre* pro Operní hudební divadelní institut.

Studuje divadlo několik let a v roce 1984 má první roli v televizním seriálu *Kdo je šéf?*, který se natáčí až do roku 1992.

V roce 1985 se Jenny objeví po boku Arnolda Schwarzeneggera v *Komandu*.

V roce 1988 účinkuje ve dvou televizních filmech: první je *Crash Course*, kde se představí v roli Vanessy Crawfordové, další je *Dance till Dawn*, kde hraje roli Shelly Sheridan.

V roce 1993 natáčí film *Dvojitý drak* režírovaný Jamesem Yukichem a tři televizní inscenace: *Svíčky ve tmě* (role Sylvie Velliste), *Oběti lásky: The Long Island Lolita Story* (v roli Amy Fisher) a *Confessions of a Sorority Girl*, v roli Rity.

V roce 1994 je znovu vidět v kině ve filmu *Embrace of the Vampire* od Anne Goursaudové.

V roce 1995 ztvárňuje hlavní postavu ve filmu *Veřejný nepřítel – znovunalezení živí nebo mrtví*, režírovaném Markem L. Lesterem, a ve filmu *Má nejhorší nepřítelkyně číslo 2*, opět od Anny Goursaudové.

V roce 1996 hraje spolu s ostatními ve *Strachu* od Jamese Foleyho a podílí se na televizním filmu *Krutá Aljaška*.

Od roku 1997 až do roku 1998 účinkuje ve velice populárním seriálu *Melrose Place*, který jí vynesl celosvětovou slávu, a má hlavní roli ve filmu *Hugo Pool* od Roberta Downeyho Sr.

V roce 2000 hraje v *Čarodějkách*, které ji učinily opravdovou hvězdou. V Itálii program Rai Uno rozšířil jejich první dvě série. V televizním filmu *Alyssa* hraje Phoebe Halliwell, jednu ze tří

hlavních rolí sester série, obdařenou nadpřirozenými schopnostmi, které jí dovolují vidět budoucnost vstříc zlým předtuchám a vymýšlet nové magické formulky. Nyní je mimojiné Alyssa Milano velmi krásná. A tak o ní vznikla stovka stránek, zřetelně neoficiálních. Některé z nich obsahovaly její nahé fotky (poměrně slušné), jiné rozhodně odvážnější (ale falešné) a některé zase používaly a používají její jméno právě k přesměrování neobeznámených nešťastníků a uživatelů vyhledávačů na nejrůznější pornografické placené stránky. Jenže to vše nás v podstatě moc nezajímá. I když by bylo lepší si to přezkoušet, abychom se vyhlí dvojsmyslům.

A nyní přejděme k jinému Milánu.

Tomu, které nás zajímá.

Milán je hlavní město italské oblasti Lombardie a má víceméně 4.250.000 obyvatel

Opouštěje Alyssu, které přejeme stále větší úspěchy a méně nerozvážného užívání její přitažlivosti v síti, zabývejme se nyní naším Milánem. Přímo na školní úrovni.

Opravme lekci.

Stanovme parametry.

Učiňme věci pořádanými.

Jinak bychom si totiž vůbec nerozuměli.

Poněvadž je potřeba vědět, o čem se tu vlastně mluví.

Tedy... Milán je v Lombardii.

Hranice Lombardie, regionu v Severní Itálii, jsou: na severu Švýcarsko, na západě Piemonte, na východě Benátsko a Trident Alto Adige, na jihu pak Emilia Romagna.

Provincií je jedenáct: Milán, Bergamo, Brescia, Mantova, Cremona, Pavia, Lodi, Varese, Como, Lecco a Sondrio.

Území oblasti je ze 47% pokryto nížinou, 12% pahorkatinou a ze 41% horami. Na severu je lemováno hornatým pásem, který zahrnuje Lepontýnské a Rétské Alpy; sestupuje směrem k jihu a nejdříve se potkává s předalpským pásem, který je pravázně

kopcovitý a zahrnuje Orbite, varézské Předalpí a komské, bergamské a brešské Předalpí, pročež přechází v rovinatý pás Pádské nížiny. V nejvzdálenějším cípu jihozápadu oblast znovu vystupuje k ligurským Apeninám. Nejdůležitější reliéfy tvoří hory Bermina (4049 m), Gran Zebrù (3859 m), Cevedale (3764 m), Adamello (3554 m) a Pizzo di Cocca (3052 m). Klíčovými horními propustkami jsou pak Stelvio, Spluga a Tonale. Svár mezi Předalpím a nížinou obsahuje pahorkatý pás hlavně morénového původu. Nížina je pak zcela nánosovitého původu a dělí se na vysokou planinu z pevných částic a šterku s hlubokými vrstvami bohatými na vodu a málo úrodnými a na nízkou planinu tvořenou pískem s kvetoucími úpatími a bohatou na vodu a úrodu. Obě pásma jsou rozdělená podzemními prameny a zřídly.

Oblastí také protéká spousta řek: Ticino, Adda, Brembo, Serio, Oglio, Mincio nebo Pád.

Početná jsou také jezera, z velké části ledovcového původu: lago Maggiore, lago di Lugano, Komské jezero, lago d'Isèo, lago d'Idro, lago di Garda a spousta dalších alpského nebo umělého původu.

V nížině existuje velký počet kanálů, určených k zavlažování, mezi kterými jmenujme například Villorresi, Martesana, Muzza a Velký nebo Pavijský kanál (Naviglio Grande a Naviglio Pavese).

Podnebí Lombardie semikontinentálního mírného typu není homogenní a představuje změny související s blízkostí jezer a polohou. Na jaře a na podzim se koncentrují větší srážky, které oscilují mezi 800 a 3000 mm ročně. Vegetace se proměňuje v závislosti na výšce a lidské aktivitě.

Hlavní město oblasti je Milán, nejdůležitější hospodářské a finanční centrum Itálie. Vezmeme-li v úvahu i městskou aglomeraci, jedná se o město s největším počtem obyvatel v Itálii (4.250.000).

Tak jsme se dostali až sem.

Zprávy jsou jasné.

Z jedné části. Co se však rozumí městskou aglomerací?

Kde končí Milán?

Ve skutečnosti je Milán v neustálém vývoji.

A jestliže se Tokio každý den zbavuje poloviny svých obyvatel, s Milánem to není o moc odlišné. A tak i s hranicemi města.

Čtvrť Oggiaro (slavná v šedesátých letech jako velmi riziková čtvrť, dnes již téměř rezidenční zóna – přes svůj okrajový charakter je velmi populární) je v Miláně?

Na mapě ano. Je to zkrátka periferie.

A Pero (průmyslové centrum na severovýchodě metropole)?

Na mapě ne.

Ale když se vjíždí do Milána vnějším městským okruhem, začíná právě čtvrť Pero. Je součástí „městského milánského seskupení“.

Milána, který se každý den přetváří.

Milán v současnosti

„Není možné vstoupit dvakrát do stejné řeky“, říkával Hérakleitos (a také Battiato). Stejně tak není možné navštívit dvakrát ani Milán. Samozřejmě ve smyslu rčení Hérakleitova (a Battiata).

Stejně jako bizarní aztécké božstvo (a)Xolotl, které se proměňuje, aby neumřelo, i Milán sám o sobě nechce dopustit nic takového.

Stává se stále něčím jiným.

Přijedeš, rozhodneš se procházet, procházíš se v nějaké neutuchající stavbě a přemýšlíš, kdy skončí.

Pracoviště.

To město.

Ale město ani neustálá stavba nikdy nekončí a dál se mění.

Je to jen povrchní náhled na věci, který ti dovoluje vnímat to, co se ti ihned představuje před tebou a má ti co říct.

Milán se *momentálně* mění.

Mění svou řeč.

Zrovna teď je tím a toho, kdo se pokouší ho sledovat.

Tak pokračuje proměna.

Tahle forma architektonických přeměn (tak jako pro Axolotla - živočicha - popsaného Primo Levim, má své nevýhody) je

nerozvážná, protože ze zmatku hluků, které ho napadají, je jejich počet neodkladný.

První, která tě zasáhne, když se procházíš, pak podruhé...

A najdeš ho jiný než předtím.

Pak si zvykneš.

Nacházíš ho pořád změněný.

Miláňané to ví. Stejně jako jejich město, i oni se mění. Změní práci, změní pobyt. Valná většina obyvatel Milána, pokud může, jede za město. Na jedno místo, které je poměrně blízko. Z těch, co se vrátí za týden, najdou vše tak, jak to bylo před týdnem.

Ten, kdo píše, strávil své dětství v malé vesnici na hranici se Švýcarskem, pár hodin cesty autem z Milána. Místo se jmenuje Viggiù. Až do sedmdesátých let bylo Viggiù oblíbeným místem víkendových pobytů. V padesátých letech se místo stalo známým zejména díky svéráznému dílku „Hasiči z Viggiù“, což byl jeden z nejhezčích filmů od Totò.

Ve Viggiù v těch časech byla spousta hotelů a nejrůznější vily, které celý týden zůstávaly prázdné. V pátek večer se ty hotely a vily naplnily lidmi z Milána.

Pro nás vesničany byli Miláňané zvláštními živočichy. Byli stále ve spěchu, ti milánští. Pořád se rychle hýbali. Když se v oratoři ve Viggiù někdo během utkání ve fotbale nechal sbírat ze zlosti ze země a přecházel celé hřiště s balónem v ruce, jako by hrál sám pro

sebe a rychleji než ostatní, stávalo se, že jsme řekli: *přestaň dělat Milánana*.

Milánští měli řadu příznačných postojů daných jejich místem původu. Pořádali pikniky. V kopcích kolem Viggiù. Ale pořádali je jen z půli. V jistém smyslu. Objevovali se blízko cest. Skoro na cestě. Pořádali pikniky napůl na trávě a napůl na asfaltu. Vysvětloval jsem si tuhle zvláštnost milánských jako nostalgii po jejich městě, jako předpoklad jejich místa bydliště poletém cementem.

Poslouchali jsme písničky od Celentana, který nám zpíval o stromech o třiceti patrech, o chlapcích z ulice Gluck vyrůstajících v deprimujících polích přestavěných na nezměrná skladiště nájemných činžáků.

Nebyly to pěkné představy.

Abych řekl pravdu, Milán jako město mi nahánělo tak trochu strach.

Neměl jsem v něm moc jasno.

Pokud bys tam jel, něco bys viděl.

Něco.

Nebylo možné vidět ho celé.

A pokud se vrátíš, změní se.

Ale ne tak úplně, aby bylo něčím jiným.

Byl to pořád Milán.

Dělaly se tam panettoni.¹

A byl tam Dóm.

¹ *panettone* je druh italské jemné bábovky

A na vrcholku Dómu Panenka Maria.

Občas jel někdo do Milána pracovat.

Podivuhodné osudy Moplenu

Poprvé, když jsem byl v Miláně, mi bylo pět let.

Psal se rok 1974.

Byl tam prodejní veletrh a otec mě tam vzal s sebou.

Vlakem.

Jet do Milána vlakem z provincie Varese na začátku sedmdesátých let znamenalo účastnit se za okny postupného budování idejí města, které odpovídaly na neuvěřitelné potřeby roztahování prostoru, zároveň však nuceného nadýmat se k smršťování ve zvláštní hře vizuálního přibývání a ubývání. Ulice a domy. A pak budovy, které vyrůstaly, mrakodrapy a obrovské činžáky, které byly jako domy pár kilometrů předtím, ale více nahuštěné a přeplněné lidmi. Ta zácpa lidí, kteří bydleli na stejném místě, oddělení stěnami, které jsi viděl otlučené a našponované v lesku a které působily tak prostě... Protože ještě nebyli tam, ještě ne tam... Na tom místě... Vnímal jsi tu energii spoustu kilometrů předtím, než jsi tam přijel. A ono místo, centrum, kam jsi jel, se najednou vynořilo, a jmenovalo se Milán.

Jedete přes městečko Saronno, které se ještě stále nachází v posloupnosti území přerušovaných čím dál častěji vzorovými

činžáky, a potom opravdovými periferiemi Baranzate, Novate Milanese a Quarto Oggiaro.

Čtvrť Oggiaro je již v Miláně.

A je snad ještě více v tom pravém Miláně. Celá plná domů. Obrovských. V očích dítěte, které přichází z malinké vesničky podívat se na Milán, vyvolává rozpaky.

Tak, jako v osobách, které zde žijí.

Protože bydlí zde.

Jelikož tady je Milán.

Tedy - téměř Milán.

A všichni tady jsou.

Protože v Miláně je tolik věcí.

Tolik věcí, které na jiných místech nenajdete.

Ty věci jsou zde.

Proto lidé jezdí do Milána.

Tak jsem přemýšlel. Pak vlak vjel do opravdového Milána. Nejdřív stanice Bovisa a pak Bullona. Bullona byla stanice, kde se smělo vystupovat na Výstaviště - dnes se jmenuje Domodossola. Přijíždělo se tam v posloupnosti malých černých chodeb. Ocel na oceli. Těžký průmysl. Léta opuštěný průmysl, jako „totem“ na místě uplynulé civilizace, ještě dnes viditelné na severním předměstí metropole plném zchátralých továrních hal. Závan mastného průmyslu. Mastnota práce. Dělnický svět. Rychlost a lidé, kteří se nezastaví. Kteří musejí do práce. To vše jsem cítil a viděl, když jsem

vystupoval z vlaku. Naproti zdem začmouzeným od smogu. Samozřejmě, že pro dítě je Milán ještě větší. A samozřejmě, že pro dítě, které přijíždí do Milána z venkova, je město jako zvláštní sen. Snad bychom také mohli říci noční můra. „V centru je to zkažený a prázdný přelud“, řekl velký milánský básník Milo de Angelis, během posledních třiceti let snad nejschopnější vyjádřit kouzla i stinné stránky lombardského hlavního města. Nebo spíš střídměji – bez metafyzických přitažlivostí a toho, čeho si všimneš; to, čeho jsem si všiml jako dítě, byl úder města „pronikavého a tvrdého“ (Franco Buffoni, další velký lombardský básník).

Z (ex)stanice Bullona lezl po dvou paralelních schodech obrovský dav lidí ke dvěma částem nádraží, odkud se šlo jednoduše a krátce na Výstaviště.

Milánské trhy mají svou tradici z osmnáctého století až dodnes a je to dokonalý příklad neustálé proměny. Na začátku se konaly v parku Sempione. V roce 1906 se přemístily na cvičiště z osmnáctého století. Byl to čtverec se dvěma alejemi osázenými stromy – dvě korza, kterými se dalo proběhnout, abyste viděli každý druh zboží. V roce 1920 se přestěhovaly k baštám Benátské brány (Porta Venezia) a tři roky poté se znovu přemístily na místo, kde se momentálně nachází až dodnes a které jsem navštívil na začátku sedmdesátých let. Poprvé, co jsem navštívil Milán... Rok za rokem se rozrůstaly, během druhé světové války byly částečně zničeny a poté znovuobnoveny a rozšířeny.

Milánský veletrh je nezměrný expoziční prostor.

A byl až do konce osmdesátých let jakýmsi městečkem, kde namísto bytů čněly výstavní domy, pavilóny a sídla expozic. Po válce byl veletrh rozšířen a pokračoval v expanzi až do devadesátých let. V roce 1947 byl postaven Palác národů, v r. 1957 Emiciclo a Pavilón zemědělství, v roce 1997 Pavilón strojírenství...

Následuje zkrácený postřeh jednoho z návštěvníků milánského veletrhu z roku 1932, žijícího mimo vlast a stojícího zrovna před „množstvím nových zařízení pro domácnost“: „Zajímavé vymoženosti se nacházejí v Pavilónu potřeb pro hospodyně přezdívanému rovněž Pavilón o pěti galeriích; narážím na nejrůznější kuchyně, kuchyňky, vařiče, rádélka, hrnce a kávovary, které velice zajímají publikum návštěvníků pro jejich přímé a jednoduché použití. Tyto stánky jsou stále úplně přeplněné. Jedni připravují bifteky a deklamují rychlost jejich přípravy, druzí s přehnanou sebedůvěrou nechají vařit před očima publika kuře. Je zřejmé, co znamená takový elegantní sporák na benzín pro ty, kdo pocházejí z malých měst, kde není plynovod. Obdivoval jsem jeden vařič na líh, který obrácený naruby hleděl spalovat mírně, aniž by způsobil nějakou katastrofu. Obdivoval jsem kohoutek Carloni, tento geniální vynález jednoho velmi praktického experta, který by si zasloužil být více znám a celoplošně dodáván. V kohoutku ovládaném poněkud výstředně prostřednictvím rukojeti na škrabovou vodu - což, myslím, by neuspělo rozbít zažitě představy

inteligentní služby – jsou vyloučeny šrouby, těsnění a vzácný obtahovací řemen, což slouží jako záminka k tomu, abychom si zakoupili tento hydraulický, a ušetřili tak alespoň pár lir. Strojky, presovary, elektrické vysavače a mopy, zmrzlinovače, moučnickovače, šlehače, otvíráky na konzervy a vývrtky, žehličky a mlýnky na kávu, strojky na pražení kávy, máslovače, řezače na krájení šunky a stroje na přípravu nejrůznějších pudinků a krémů jsou vystaveny v Pavilónu nábytku v suterénu, kde figuruje nikl a ebonit; automatické škrabky na brambory ve vás vzbuzují pozornost a nejkrásnější mrkve jsou drobně rozřezané rychlostí blesku na půvabné jemné kousky, na kostičky a volánky pro potěšení kuchařů a lahůdkářů“...

Inu, jiná doba.

A kdoví, jak skončil kohoutek Carloni a valná část těchto zázraků budoucna teď již zastaralého.

Nicméně tento nadšený návštěvník, který byl inženýrem a spisovatelem, se jmenoval Carlo Emilio Gadda.

A poté...

Milánské trhy se časem rozvinuly do takových rozměrů, že se přemýšlelo je přemístit na okraj města, například do Pero.

Ve skutečnosti se ale na sklonku osmdesátých let veletrh zhroutil, ztratil svoji organizační strukturu a stal se pouze sídlem mnohých malých trhů. Nejslavnější z nich je snad momentálně SMAU, výstavní salon informatiky, kde se můžete na několik dní ponořit do pomyslného světa nedaleké budoucnosti.